

בשיטת הרמב"ם בגדר דין משיכה דעבדים 1

בדינא דצריך לברר בספק ספיקא..... 6

בשיטת הרמב"ם בגדר דין משיכה דעבדים

ממכירה ה"א – ה"ג) כתב וז"ל עבד כנעני הרי הוא כקרקע לקנייה ונקנה בכסף וצער או בחזקה ומה היא החזקה בקניין עבדים, שישתמש בהן כדרך שמשתמשים בעבדים צפני רבו כיצד התיר לו מנעלו כו' תקפו והציאו אללו קנה, שהעבדים נקנין במשיכה כזו, אלל אם קרא לעבד וצא אללו, או שאמר לו רבו הראשון לך אלל הלוקה והלך אללו, לא קנה עד שימשכנו בתקיפה או שישתמש בו כמו שציארנו, ואם החזיק בו שלא צפני הרב לריך שיאמר לו לך חזק וקנה עכ"ל, וכבר עמדו האחרוני' יעוין צחי"ר שמואל במכילתין (ה"ד) וצאצן האלל (ע"ש) דמכל דברי הרמב"ם משמע דמשיכה דעבדים אינה מדין משיכה אלא מדין חזקה, דהרי פתח הרמב"ם דעבד כנעני נקנה בכסף שטר וחזקה כקרקעות, ובזה כתב דצפני רבו מהניא חזקה אף בלא אמירת לך חזק וקני ולאחר מכן הביא דינא דתקפו והציאו אללו קנה וסיים ד"אם החזיק בו שלא צפני הרב לריך שיאמר לו לך חזק וקני" ומשמע דעד השתא מיירי הכל צביאור דין חזקה.

עבד כנעני נקנה בכסף וצער וצחזקה כו' מנלן דכתיב והתנחלתם אותם לצניכם אחריכם לרשת אחוזה הקישן הכתוב לשדה אחוזה מה שדה אחוזה כו' תנא אף בחליפין ותנא דידן מילתא דליתא צמטלטלין קתני מילתא דליתא צמטלטלין לא קתני, אמר שמואל עבד כנעני נקנה במשיכה כיצד תקפו וצא אללו קנאו קראו וצא אללו לא קנאו צשלמא לתנא דידן מילתא דליתא צמטלטלי לא קתני דליתא צמטלטלי קתני אלא לתנא צרא ניתני משיכה כי קתני מילתא דליתא צין צמקרקעי צין צמטלטלי משיכה דצמטלטלי איתא צמקרקעי ליתא לא קתני, כיצד תקפו וצא אללו קנאו קראו וצא אללו לא קנאו וקראו לא והתניא כו' כיצד במשיכה קורא לה והיא צאה כו' אמרי צהמה אדעתא דמרה אזלה עבד אדעתיה דנפשיה קאזיל אמר רב אשי עבד קטן כצהמה דמי.

והנה צפשוטו מצואר צדצרי הגמ' דהא דעבד כנעני נקנה במשיכה היינו מדין קנין משיכה דמטלטלין, אולם הרמב"ם (פ"צ

דלישנא דגמ' צסוגין משיכה דצמלטלי איתא
צמקרקעי ליתא, ומשמע דקנין משיכה ליתא
כלל צמקרקעי ואף אי משכחת לה.

וכן הוכיחו האחרו' מסוגיא דגיטין (כג א)
עלין של אחד זרעים של אחר מכר צעל
עלין לצעל זרעים כיון שמשך קנה מכר צעל
זרעים לצעל עלין לא קנה עד שיחזיק צזרעים,
וצפשוטו מצוחר ללא מהניא משיכה צזרעים
שצעלין נקוצ משום דחשיבי כקרקע, הרי ללא
מהניא משיכה צקרקע אף בגוונא דמשכחת
לה [ומה דדנו האחרו' לדחות דשאני התם
דכיון דאיכא יניקה לא חשיב עקירה ממקומו
מחודש דיניקה תיבוי חסרון כלפי משיכה,
דמ"מ עלם הדצר נעקר לגמרי ממקומו, ועוד
דמעיקרא ינק מן המקום הראשון והשתא
יונק מן המקום השני, והוי כעקרו ונטעון
וכיון דעצדי צמקרקעי דמי, לית צבו קנין
משיכה, אלא הא דמהני צבו משיכה צתקיפה
ביינו מדין חזקה.

וכן נראה מדברי הירושלמי הבא (ה"ג)
מתני' אמרה עצדים אינן צמלטלין
דתני אי זבו חזקת עצדים נעל לו מנעלו והתיר
לו מנעלו נעל לפניו למרחץ ר"ש אומר אם
הגציבו הרי זו חזקה הגציבה הוא את רבו אין
חזקה גדולה מזו, וצפשוטו נראה [וכ"ה
צציאור בגר"א (סי' קנז סק"ג)] דכוונת
הירושלמי להוכיח מדנקבה צהגצבה אלא
עצדי צמלטלי דמי [ויעוין צמפרשי
הירושלמי] ומצוחר דקרקע אינה נקנית
צמשיכה, ואף עצדים למ"ד דצמקרקעי דמי.

וכן משמע להדיא מהמשך דצרי הרמז"ס
שם, דהנה כתב הרמז"ס (שם ה"ד) עצד
קטן הרי הוא צצהמה וקונין אותו צדצרים
שקונין צהן הצמה וצדצרים שקונין צהן
העצדים, לפיכך נקנה צמשיכה אף על פי שלא
תקפו עכ"ל, הרי דכשהציא הרמז"ס הך דינא
דצעצד קטן מהניא משיכה צמשיכה דעלמא,
הקדים הרמז"ס להוסיף דצד קטן הרי הוא
צצהמה ולפיכך הרי הוא נקנה צין צדצרים
שקונין צהן הצמה וצין צדצרים שקונין צהן
העצדים, ומצוחר להדיא דצד כנעני גדול הוי
רק כקרקע לענין קנייה ואינו צצהמה
וכדפתח הרמז"ס צריש דצרי, ולהכי לא
מהניא ציה משיכה צעלמא, משא"כ עצד קטן
הרי הוא צצהמה, ולהכי נקנה הוא אף
צדצרים שנקנית צהן הצמה [ויעוין היעב
צלשון הרמז"ס (פ"ה מצדים ה"א) ואכמ"ל].

ויעוין צפירוש רבינו חננאל צן שמואל,
תלמידו ומחנתו של הרמז"ס (צשיטת
הקדמונים צסוגין) שכתב וז"ל תקפו צא אללו
קנאו, פירוש שהעצדים נקנים צמשיכה כזו
והיא מיקריא חזקה עכ"ל, הרי דהעתיק לשון
הרמז"ס "שהעצדים נקנים צמשיכה כזו"
וסיים ע"ז דהיא מקריא חזקה.

אולם הדצרים לריכים ציאור, דהרי צסוגין
מצוחר להדיא דהוי מדין משיכה
דמלטלין, וכדאמרינן דמידי דאיתא
צמלטלין לא קתני, וית' להלן.

והנה צעיקר טעמא דמילתא ללא מהניא
צעצד משיכה דעלמא, צפשוטו ציאור
הדצרים [וכצר לידדו כן האחרו'] ע"פ ריהבא

וכן מלינו עוד בדברי הרמב"ם, דהנה לקמן (כג א) תניא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עצדים בין גדולים בין קטנים קנו עלמן בני חורין אצא שאל אומר גדולים קנו עלמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן, ובפשוטו עממא דאצא שאל משום דקטנים לית להו יד לזכות בעלמן.

אולם הרמב"ם (פ"ג מזכיה ומתנה ה"ז) כתב וז"ל גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו והיו בהן עצדים גדולים, קנו עלמן בני חורין, אצל העצדים הקטנים הרי הן כבהמה וכל המחזיק בהן זכה בהם עכ"ל, ולכאורה מצוה דעממא דלא קנו עלמן היינו משום דהרי הן כבהמה, ונראה דס"ל להרמב"ם דהא דקטן ל"ל יד אינו חסרון הכא [ומשום דאינו לריך לקנות את עלמו ממש אלא להפקיע רשות האדון] אלא עממא דאצא שאל היינו משום דעבד קטן כבהמה ול"ח גברא כלל.

וביאור הדברים נראה, דהא חזינן בכ"ד דדיון עבד כדיון בהמה, דהנה לקמן (סח א) ילפי' מקרא דלא תפסי קידושין בשפחה כנענית מקרא ד"שצו פה עם החמור" עם הדומה לחמור, וביצמות (סג א) מצוה דאף אי עכו"ם אית ליה חיים מ"מ עצדים לית להו חיים ומשום דהוקשו לחמור, ולקמן (סג ז) איתא דאף דבידו מהני לסלק חסרון דדבר שלא צא לעולם מ"מ מקדש שפחתו לאחר שישחררה לא מהני משום דמעיקרא בהמה והשתא דעת אחרת, ויש מהראשונים דנקטו דהיינו דוקא בשפחה אך בגוי לא אמרינן הכי,

אלא דלריך ביאור עממא דמילתא, אמאי באמת קרקע אינה נקנית במשיכה, ונראה עפמשינ"ת לעיל בהא דתנן דנכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף שטר וחזקה ושאינן להם אחריות אינן נקנית אלא במשיכה, ונתבאר דיסוד הדין משום דצמטלעלין אופן הצטלות בהן הוא ע"י החזקה תחת ידו [ומה"ע הן נגזלין ואין להן אחריות] משא"כ קרקעות דל"ש להחזיקן תחת ידו [ומה"ע אינן נגזלין וממילא אית להו אחריות] ולהכי ל"ש בהו משיכה ולהכי סגי בהו בכסף שטר וחזקה.

ומהאי עממא נמי אין קרקע נקנית במשיכה ואף בגוונא דשייכה בה משיכה וכגון בעצדים אי במקרקעי דמו, וכן בעליץ נקוב, דאף דשייכה בהו פעולת משיכה, אך הרי אף אחר המשיכה לא יהיו מוחזקין תחת ידו, וא"כ ל"ש בהו ענין המשיכה דהוא הכנסה לרשותו, ולא מיבעיא בעצדים, אלא אף בעליץ נקוב, דנהי דאם ימשכם יהיו הזרעים עלמם תחת ידו, מ"מ בתורת חפלא דעליץ נקוב היונק מן הארץ ל"ש בהו החזקה תחת ידו, כיון דכשינטלו ממקומם תפסק יניקתם [ואף אי יינקו יניקה חדשה במקום החדש] ודמו לקרקע ואכמ"ל.

אולם מ"מ מצוה דדברי הרמב"ם דעבד קטן הרי הוא כבהמה ונקנה אף בקנייני בהמה, ומצוה מדברי הרמב"ם דפירש דברי רב אשי עבד קטן כבהמה דמי כפשוטן ממש, דדינו כבהמה לענין קניינים.

ומשום דעבדים לא חשיבי אדם כלל, וכן מלינו
 זכ"ד דעבדים כזבמות^פ.

ומצתה נראה דהא דמלינו דלכמה דינים
 עבדים עדיפי מזהמה, היינו משום
 דעכ"פ אית זבו דעת, ומחאי טעמא הוא
 דעבדים הוקשו לקרקעות ולא חשיבי כזהמה
 ממש.

ומצתה מזוהרים היעב דברי הרמז"ס
 דעבד קטן הוא כזהמה [ופירש כן
 הרמז"ס מימרא דרב אשי בסוגין] דכיון
 דעבד קטן לית ליה דעת, שזב הרי הוא
 כזהמה, דהרי עבד מלד עלמו הוי כזהמה
 אלא דאית זבי מעלה משום דאית זבי דעת,
 אך קטן הא דעת נמי לית זבי ולהכי הרי הוא
 כזהמה [ומ"מ הרי הוא נקנה אף בקנייני
 העבדים, ויש לבאר בזכמה אנפין].

והנה בפרק חזקת הבתים (לו א) עבדים יש
 להם חזקה והאמר ר"ל הגודרות אין
 להן חזקה אמר רבא אין להן חזקה לאלתר אבל
 יש להן חזקה לאחר ג' שנים אמר רבא אם היה
 קטן מוטל בעריסה יש לו חזקה לאלתר, ויעוין
 בפירוש רבינו חננאל (הנדמ"ח) שם שכתב וז"ל
 וקטן עבד כנעני המוטל בעריסה, שאינו
 מהלך כלל, והחזיק בו אחר וטוען שמכרוהו לו
 בעליו, קנאו לאלתר, ואינו נריך שלש שנים
 שהרי אינו מגנדר ומהלך, וכשאר מטלטלין
 דמי, דמאן דמחזיק זבי אי עטין ואמר לקוח

הוא זידי מהימן דהא זבדיא גרסינן זבאשה
 ניקנית תנן עבד כנעני נקנה בחזקה ואמר רב
 אשי עבד כנעני קטן כזהמה דמי כו' עכ"ל
 יטו"ש, ומבואר גם מדברי רבינו חננאל דפירש
 דברי הגמ' הכא כפשטן דעבד קטן דינו
 כזהמה דחשיב מטלטלין ולהכי נקנה בקנייני
 מטלטלין, וה"ה דאית זבי דין חזקת מטלטלין
 לאלתר.

אולם אכתי דברי רבינו חננאל לריכוס
 ביאור, דכיון דעבד קטן המוטל
 בעריסה ליכא חסרון גודרות, אמאי צעינן
 להא דחשיב מטלטלין.

ונראה דהנה זירושלמי בסוגין (כ"ג) איתא
 אית מתניתין אמר עבדים כקרקעות
 אית מתניתין אמר כמטלטלין אית מתניתין
 אמר לא כקרקעות ולא כמטלטלין מתני' אמר
 עבדים כקרקעות דתינין תמן חזקת בתים
 זורות שיחין ומערות ומרחלויות ושזכות זית
 הבדים ובית השלחין ועבדים, ומבואר דדברי
 הירושלמי דמבא דתנן דין חזקת ראיח דחזקת
 שלש שנים בעבדים שמעינן דעבדי כמקרקעי
 דמי, ול"ז גדר דבזבדים ויעוין צביאור הגר"א
 (ח"מ סי' קל"ה סק"ה) ובח"י הגר"פ (פרק חזקת
 הבתים ססק"ג).

ונראה לדון צביאור דברי הירושלמי, דהנה
 צעיקר דין חזקת קרקעות דצעינן
 שלש שנים עמדו האחרו' דמאי שגא מחזקת

* **ובביאור** הדברים יל"ד בזכמה אופנים, וי"ל דיסוד מעלת האדם על פני הזהמה ושאר הנבראים, דהאדם הוא
 נזר הבריאה וכל שאר הברואים לא נבראו אלא לשמש את האדם, ולהכי כל דנמכר לעבד ואינו עומד
 אלא לשמש שאר בני אדם, נגרעה הימנו מעלת אדם והרי הוא כזהמה, ויש לבאר עוד בזב"א.

ראיית הירושלמי מהא דמהני חזקת שלש שנים
 בעצדים, דאם איתא דכמטלטלי דמי לא הויא
 מהניא צבו חזקת שלש שנים, ואם איתא
 דבגודרות נמי מהני חזקת שלש שנים ליכא
 ראיב ממתניתין.

וסיים הגר"א וז"ל ואין לומר דהירושלמי לא
 סבירא ליה הא דריש לקיש בגודרות

דבהדיא אמרינן שם ברפ"ג דמר ר' יוחנן
 עגלים וסייחים המקפלים ממקום למקום אין
 להן חזקה עכ"ל, וכוונתו לכאורה לאפוקי
 מהדרך הנ"ל, דכוונת הירושלמי להוכיח מהא
 דבעינן חזקת שלש שנים ולא סגי בחזקה
 לאלתר, דהרי גודרות הוו מטלטלין ואעפ"כ
 לא מהני צבו חזקה לאלתר.

אולם נראה לדון דס"ל להירושלמי דדוקא
 בצעלי חיים איכא חסרון גודרות,
 ומשום דלאו בני דעת נינהו, וכל המולאן
 צרה"ר יכול להכניסן לרשותו בלא עיכוב, אך
 עצד דהוא בן דעת, אף דמהלך ברשות הרבים
 אין אחר יכול להכניסו לרשותו צעל כרחו,
 ולהכי בעצדים ליכא חסרון גודרות [ויעוין
 בירושלמי לקמן צפרק עשרה יוחסין (ה"צ)
 וצר"פ חזקת הצתים ואכמ"ל].

ומצתה מבוארים דצרי רצינו חננאל דהולרך
 להא דעצד קטן כצבמה דמי, דאילו
 היה הדין דעצד קטן השיב כמקרקעי, אף
 דל"ש ציב חסרון גודרות לא הויא מהניא
 ציב חזקת מטלטלין לאלתר, כיון דל"ש ציב
 כלל החזקה תחת ידו כצעלים [וכן הא אכתי
 קאי ברשותא דמרא קמא] ואף דל"ש ציב
 חסרון גודרות, ולהכי הולרך רצינו חננאל

מטלטלין דהויא לאלתר ונאמרו צזה כמה
 דרכים [אי משום דצקרקע ליכא ראיב
 מהחזקתו כיון דכל אדם מצי לירד לקרקע
 וכעין גודרות, אי משום דצקרקעות איכא
 ריעותא דאחוי שערך, ואי משום דקרקע
 בחזקת צעליב עומדת ולעולם קיימא בחזקת
 המרא קמא].

ונראה לדון לצאר דס"ל להירושלמי דטעמא
 בחזקת מטלטלין הויא לאלתר וחזקת
 מקרקעי אינה אלא אחר ג' שנים, היינו משום
 דחלוק גדר הצעלות צמקרקעי מצמטלטלי
 וכדנתצאר לעיל, דמטלטלי הרי הן תחת יד
 האדם ממש משא"כ קרקע דאינה תחת יד
 האדם ממש ואופן הצעלות צב ע"י השתמשות
 האדם צקרקע, ויש לומר דס"ל להירושלמי
 דדוקא צמטלטלין דהאדם מחזיקן תחת ידו
 ממש איכא דין חזקת מטלטלין משא"כ
 צקרקעות דל"ש להחזיקן תחת ידו ל"ש צבו
 האי דינא.

ומצתה נראה דצבו דמוכיח בירושלמי מהך
 מתני' דעצדי כמקרקעי דמי, דאם
 איתא דעצדי כמטלטלי דמו ושייכא צבו
 החזקה כמטלטלין, הוי מהניא צבו חזקה
 לאלתר כדין חזקת מטלטלין [וכמו"כ יש לצאר
 עד"ז לדרך דיסוד החילוק משום דקרקע
 לעולם בחזקת צעליב עומדת, ומעתה לענין
 עצדים מיתלל תלי אי הוו כמטלטלי או
 כמקרקעי].

והנה יעוין בצבגר"א (סי קלה סק"ה) דכתב
 להוכיח מדצרי הירושלמי אלו ללא
 מהני חזקת שלש שנים בגודרות, ומשום דפירש

דעבד קטן כצהמה דמי, ואיבו נמי קאי
 צרשותא דמריה וממילא "קונין אותו צדכרים
 שקונין צבן הצהמה וצדכרים שקונין צבן
 העבדים, לפיכך נקנה צמשיכה אף על פי שלא
 תקפו".

והנה צסוגין מצואר עוד דעבד כנעני נקנה
 אף כהגבה ועכ"פ לר"ש, וגירסת
 כמה ראשונים דאף ת"ק לא פליג וכ"פ
 הרמב"ם, אולם ז"ל הרמב"ם עבד כנעני הרי
 הוא כקרקע לקנייה ונקנה בכסף וצטער או
 צחזקה, ומה היא החזקה צקניין עבדים,
 שישתמש צבן כדרך שמשתמשין בעבדים צפני
 רצו, כיצד התיר לו מנעלו או שהנעיל לו מנעלו,
 או שהולך כליו לצית המרחץ, או שהפשיטו או
 סבו או גרדו או הלבישו או הגזיב את רצו
 קנה וכן אם הגזיב הרצ את העבד קנה עכ"ל
 ומשמע דמהני מדין חזקה, ומשום דכל
 הגבה הויא כמשיכה צתקיפה [אלא דאכתי
 ל"צ לישנא דצרייתא שהגבה קונה צכל
 מקום, ומיבו צתוספתא לפנינו ליתא אלא
 איתא רק "אין לך חזקה גדולה מזו" וכ"ה
 צירושלמי, מיבו לצבגר"א צירושלמי מצואר
 דהוי מדין הגבה וכנ"ל].

לאתייה הא דמצואר צסוגין דעבד קטן
 כצהמה דמי.

אלא דאכתי דצרי הרמב"ם לריכוס ציאור
 מדצרי הגמ' צסוגין דמצואר דהוי מדין
 משיכה דמטלעלי וכנ"ל, ועוד לריך ציאור הא
 דעבד קטן כצהמה דמי ונקנה צמשיכה
 כמשיכת הצהמה, ופירש כן הרמב"ם דינא
 דרצ אשי, ולא משמע כן כלל צסוגין.

ונראה דגירסת הרמב"ם כעין גירסת רצינו
 צרוך מארץ יון (צסוגין) "צהמה
 צרשותיה דמרה אללא", והא"נ מעיקרא
 דפרכי דתיבני אף משיכה דקורא לו והוא צא
 סצרינ דאף עבד גדול נקנה צקנייני הצהמה
 כמטלעלין, אך כד משני דצהמה צרשותה
 דמרה איתא דצרינ דדוקא צצהמה דצרשותה
 דמרה קיימא ככל המטלעלין שייכא משיכה
 דעלמא, משא"כ עבד דצרשותא דנפשיה קאי
 ל"ש ציב משיכה דעלמא [והא דאמרינ "עבד
 אדעתא דנפשיה אזיל" יל"פ דעיקר כוונת
 הגמ' דכיון דעבד הוי צן דעת ואית ליה דעתא
 דנפשיה להכי ל"ש ציב הכנסה לרשותן ולהכי
 אינו נקנה אלא צמשיכה דתקיפה דהיא מדין
 חזקה וכדין קרקעות, והא קאמר רצ אשי

בדינא דצריך לברר בספק ספיקא

כעסו עליו ואם יש שהות צינתים יש לחוש
 שמא יתפיים ותיקרו דעתו ויקיימנה ושמה
 היא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן
 מונסתר והיא נעמאה ומתוך שיצא לצית דין
 יתצטר הדצר כשיצא הקול שמא יצואו עדים,
 וציארו האחרו' (יעוין צחח"ם ועוד) דאע"ג

בתולה נשאת ליום הרציעי ואלמנה ליום
 החמישי שפעמים צשצת צתי דינין
 יושצין צעיירות ציום השני וציום החמישי
 שאם היה לו עונת צתולים היה משכים לצית
 דין, ופירש רש"י ולכך תקנו שתנשא צרציעי
 שאם היה לו עונת צתולים ישכים לצ"ד צעוד

שם וז"ל וא"ת ונוקמה כגון שצא עליה צשוגג וכשצא עליה לא ידע עדיין שנסתרה דכי האי גוונא חשיב מנוקה מעון דהא כי מוקי לה ע"י גלגול לא חשיב אין מנוקה מעון אם זינתה באירוסין, ותירלו וז"ל וי"ל דכחא כיון דצשעת השקאה יודע שצא עליה באיסור אפילו צא עליה שוגג לא חשיב מנוקה מעון אבל על ידי גלגול שאינו יודע צשעת השקאה מנוקה מעון קרינן ציה עכ"ל, וכן הוא בתוס' בקידושין (כז ג) וז"ל דשאני הכא כיון שצשעת השקאה יודע שצא עליה באיסור צין שצא עליה צשוגג צין שצא עליה צמזיד לאו מנוקה מעון הוא אבל ע"י גלגול שאינו יודע צשעת השקאה מנוקה מעון קרינא ציה.

ויצוין צשערי ישר (ש"א פ"ד) שכתב דמדצרי התוס' אנו למדין דצשעה שהיה בעלם הידיעה לא היה עליו כל חטא וכשנתודע נתחדש עליו החטא [וכתב שם דכן מוכח ענין זה מדין אשם תלוי דמכפר עד הידיעה וכשנודע לו שחטא חייב חטאת, וכמו כן מצינו דחיוצ קרבן לא חייל אלא ע"י הידיעה (וישיון צסוגיא דלקמן מה צ)] ועפ"ז ציאר שיעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא לקולא מדאורייתא, ונקט שם דמ"מ אי כלפי שמיא גליא דהדצר אסור הוי איסור ואף חיוצ עונשין איכא, ותמה הגרש"ש דהיאך אפשר שיתירו חכמים או התורה לאדם לעשות ספק איסור צספק השקול ולהניחו ציד המקרה להכשל נגד רצון רחמנא, וגם ליפול עוד צעונש צידי שמים או ע"י צי"ד, ואף לשיעת הראשונים דספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא אכתי תיקשי צספק עומאה צרה"ר דלכו"ע מקילינן, והרי אם נתצצר

דאיכא ספק ספיקא, מ"מ כיון דאפשר דיצואו עדים הוי כאפשר לצרר, וס"ל לרש"י דכל היכא דאפשר לצרר לא סמכינן אספק ספיקא [ומעין זה מצינו צדצרי כמה ראשונים (חולין ג צ פסחים ד צ צב"ד) גצי רוב, דכל היכא דאיכא לצרורי מצררינן ולא סמכינן ארובא וכן צמקום חזקה, וישיון צרי"ף וצבעה"מ וצמלחמות (חולין שם) וצש"ר].

אולם החמדת שלמה צסוגין כתב דאף להכך שיטות דבעלמא אין לריך לצרר צספק ספיקא [כדעת התרוב"ד (ח"צ סי' מז) וכ"פ הרמ"א (יו"ד סי' קי"ט) ואף דלעין רוב וחזקה מצואר ציר"ד (ס"א ס"א) דהיכא דאיכא לצרורי לריך לצרר, לכאורה לריך לחלק צין רוב וחזקה לס"ס, וצצירא ליה להרמ"א דספק ספיקא עדיף דגדר הדין דאין לריך לחוש כלל להך ספק, וה"נ אשכחנא לענין ממון דפשעות שיטת התוס' לקמן (ע צ) דספק ספיקא מהני להוליא ממון, אע"ג דקי"ל דלא אזלינן צממון צתר רובא] מ"מ הכא שאני דחיישינן שמה יצואו עדים לאחר זמן ויתצצר הדצר וגנאי הדצר ששהב עמה באיסור, והיינו דאף אי בעלמא אין לריכין לצרר, אך היכא דאיכא חשש שמה יתצצר מאליו, חיישינן משום גנאי.

והנה צדצרי מצואר דאינו אלא משום גנאי בעלמא, אך יתכן לצאר עוד צזה, דהנה צפרק הצא על יצמתו (נה א) אמרי' דהיכא דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתרה וקמשקה לה כשהיא נשואה לא צדקי לה מיא דתניא ונקה האיך מעון צזמן שחאיך מנוקה מעון המים צודקין את אשתו אין האיך מנוקה מעון אין המים צודקין את אשתו, והקשו תוס'

הספק לצסוף חייב בקרבן הרי דעבר איסור, וביאר עפ"ד תוס' הנ"ל דכל זמן דלא נודע לו שעבר איסור באמת אכתי לא עבר בגזרא איסור [וביאר בזה הא דליכא אשם תלוי אלא בחתיכה אחת משתי חתיכות ולחד מ"ד היינו משום דבעינן אפשר לצרר איסורו, דגדר

החומר משום דצכה"ג איכא פשיעה טפי כיון דע"י הצירור עובר באיסור².

ולפ"ז יש לומר דמהאי טעמא החמירו טפי בספק ספיקא היכא דאיכא למיחש שיתצטרר הדבר, כיון דע"י הצירור יעבור באיסור.

² **ובשבת** (קב א) מצואר דהזרק בשבת ונזכר לאחר שילתה מידו פטור מקרבן משום דבעינן תחילתו וסופו שגגה, וכיון שנזכר אין סופו שגגה, ואע"ג דשעה שנזכר לא מלי לאהדורי, ונמלא דליכא לך זדון במעשה העצירה כלל, ול"צ א"כ מה בכך דנודע לו, אך ע"פ המצואר בדברי תוס' דע"י טלם הידיעה מתיחם אליו החטא, יש לומר דליכא חיוב קרבן אלא היכא דשעת העצירה אכתי לא היתה לו ידיעה.